

УДК 378.147:802.0

О.М. НОЖОВНИК,
*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри спеціальної мовної підготовки факультету міжнародних відносин ВНЗ
«Університет економіки та права “КРОК”», м. Київ*

КОНЦЕПЦІЯ ТА СТРУКТУРА ПІДРУЧНИКА З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ «МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»

У статті розглянуто концепцію та структуру інноваційного підручника з англійської мови для студентів вищих навчальних закладів економічного профілю напрямку підготовки «Міжнародна економіка». Концепція підручника базується на комунікативності всіх видів навчальної діяльності, професійному спрямуванні навчальної комунікації, а також на інтеграції всіх видів мовленнєвої діяльності.

Ключові слова: англійська мова для студентів – економістів-міжнародників, професійна комунікативна спрямованість, інтеграція видів мовленнєвої діяльності.

Цінність випускника вищого навчального закладу економічного профілю на ринку праці в умовах активного розвитку міжнародних економічних зв'язків у всіх сферах економічної господарської діяльності багато в чому визначається рівнем його іншомовної підготовки. За останні роки зросли вимоги щодо рівня володіння іноземними мовами фахівцями. Значне зростання інтересу до вивчення іноземних мов, зокрема англійської, в Україні викликане перебудовою зовнішньоекономічної діяльності підприємств, застосування нових форм співробітництва: прямі зв'язки підприємств із закордонними партнерами, широкий обмін науковою та технічною документацією, розвиток мережі Інтернет. Ці фактори підтверджують, що знання іноземної мови перестала бути проблемою загального культурного рівня і стає питанням професійної придатності. Тому одним із найважливіших завдань вищої освіти в Україні є підвищення ефективності підготовки фахівців з високим рівнем володіння іноземними мовами. Головним з цих завдань є здобуття майбутніми фахівцями у галузі зовнішньоекономічної діяльності професійної кваліфікації у повній відповідності до загальноєвропейських та світових стандартів. Складовою частиною таких стандартів є володіння англійською мовою для професійного спілкування, оскільки саме ця мова перетворилася на мову міжнародної професійної комунікації. Вирішенню такого завдання в процесі підготовки фахівців із міжнародної економіки в національних вищих навчальних закладах серйозно заважає як брак спеціальних досліджень, так і брак відповідних високоякісних підручників з англійської мови, оскільки засоби навчання іноземної мови майбутніх фахівців, зокрема з міжнародної економіки, базовані на репродуктивному принципі організації навчальної діяльності, не відповідають викликам сучасності з огляду на забезпечення фундаментальної та різнобічної підготовки студентів, їх професійного становлення.

Для вирішення вищезазначеної проблеми нами готується до публікації до кінця 2012 або на початку 2013 р. підручник нового типу «Міжнародна торгівля, оподаткування та страхування для бізнесу: огляд ключових проблем», призначений для повноцінної підготовки з англійської мови для професійної комунікації студентів економічного напрямку під-

готовки. Підручник розрахований на студентів третіх або четвертих курсів. Його опрацювання передбачене протягом одного семестру (навчального року) з навчальним навантаженням 108 годин, зокрема 68 аудиторних годин та 40 годин для самостійної роботи (шість годин занять на тиждень – три двогодинні аудиторні заняття на тиждень).

Метою цієї статті є обговорення концептуальних засад побудови такого посібника, його інноваційних характеристик, а також структури і методики покладених в його основу.

Виклад основного матеріалу. Першою з концептуальних засад, покладених в основу створення підручника, є його повна орієнтованість на майбутню професію економістів-міжнародників, що забезпечується завдяки навчанню мови через зміст спеціальності [3; 4].

Навчальний посібник «Міжнародна торгівля, оподаткування та страхування для бізнесу: огляд ключових проблем» є втіленням концепції навчання іноземної мови через зміст фахових дисциплін [2], яка базується на інтеграції змісту фахових дисциплін з цілями навчання іноземної мови/мов. Навчання через зміст означає, що студенти оволодівають англійською мовою для професійного спілкування, спілкуючись нею тільки з реальних та актуальних фахових проблем. Реалізація зазначеної концепції забезпечується завдяки розміщенню лише сучасних автентичних фахових текстів для читання й відео- та аудіоматеріалів для тренування навичок сприйняття на слух, ситуацій та дебатів із проблем глобалізації, міжнародної торгівлі, оподаткування та страхування для бізнесу з професійних англійських (друкованих та електронних) джерел та видань, робота з якими не лише сприяє розвитку мовленнєвих навичок і вмінь сприйняття професійного англійського усного та письмового мовлення, а й сприяє засвоєнню студентами екстралінгвістичної інформації фахових дисциплін через посередництво іноземної мови та усуває розрив між навчанням мови та навчанням спеціальних (наприклад, фахових) дисциплін, що існує у більшості спеціалізованих навчальних закладів.

Навчальний посібник укладено відповідно до сучасних міжнародних освітніх вимог щодо володіння іноземною мовою студентами вищого навчального закладу та методик викладання англійської мови у вищих навчальних закладах як за кордоном, так і в Україні. Зміст посібника орієнтовано на слухачів з рівнем володіння мовою B 2(+) (Незалежний користувач) згідно з Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти [1]. Запропонована нами методика базується на найновіших здобутках мовознавчої, педагогічної, методичної та психологічної наук, враховує положення компаративної лінгвістики, забезпечує дотримання принципів особистісно зорієнтованого навчання, комунікативно-діяльнісного підходу, а також наступності й перспективності. У посібнику застосовано функціональний підхід до вивчення мовних явищ. Вони подаються у їх функціонуванні в зв'язному висловлюванні (тексті) та у зв'язках і взаємодії з усіма елементами мовної системи. Таке групування різномовних мовних явищ забезпечує студентам можливість простежити функціональні зв'язки між мовними одиницями різних рівнів, збагнути їх взаємозалежність, взаємодію і саме так підвести слухачів до розуміння певних закономірностей та сприйняття або самостійного формулювання правил.

Метою навчального посібника є забезпечення формування як професійно-психологічних, так і необхідних комунікативних мовленнєвих компетенцій (лінгвістичної, соціолінгвістичної і прагматичної) у сферах професійного та ситуативного спілкування в усній і письмовій формах; формування вмінь та навичок самоосвітньої діяльності; розвитку критичного й аналітичного мислення; удосконалення навичок практичного володіння іноземною мовою в різних видах мовленнєвої діяльності в обсязі тематики, зумовленої професійними потребами; розвиток навичок одержування новітньої фахової інформації через іноземні джерела та опанування засобами її опрацювання.

Посібник має логічну, ретельно продуману архітектуру. Він поділяється на п'ять розділів (*Issues* – нагальні проблеми). У перших трьох розділах посібника розглянуто проблеми, пов'язані з глобалізацією, міжнародною торгівлею й фінансуванням імпорту-експорту, у четвертому розділі висвітлено питання оподаткування за кордоном та в Україні, а в п'ятому – аспекти та особливості страхування для сфери бізнесу. До кожного розділу посібника також включено міні-тести для перевірки засвоєння ключової термінології, введеної в розділі.

Кожний із розділів (*Issues*) посібника структуровано за єдиною схемою. Розділ складається з п'яти самостійних завершених блоків, зокрема: введення в проблему, ознайомлення з базовою термінологією та концепціями, опис та інтерпретація статистичної чи графічної інформації, розвиток навичок читання, формування ключових навичок, необхідних для участі в дебатах. Кожний розділ завершується завданням для самостійного проведення інтернет-дослідження та списком додаткової літератури й web-ресурсів для більш поглибленого вивчення проблеми. До кожного розділу посібника та в додаткові матеріали включено ілюстрації, таблиці, схеми, що супроводжують та роз'яснюють викладений матеріал. Наприкінці посібника наведено тексти окремих відео- та аудіоматеріалів; ключі до вправ та завдань; список додаткових тем для проведення дебатів; перелік корисних висловів, логічних софізмів та риторичних прийомів для використання в дебатах, дискусіях та презентаціях; рекомендації до написання звіту про виконане дослідження; словник термінів, що вживаються у контексті навчального матеріалу.

Завдання в посібнику є базованими на проблемному підході до їх формулювання та розроблені з урахуванням внутріпредметних та міжпредметних зв'язків. Система вправ містить дотекстові, текстові та післятекстові вправи, що відповідає діагностично-підготовчому, змістово-процесуальному та контрольно-коригувальному етапам організації навчально-пізнавальної діяльності студентів. Серед характерних для посібника видів навчальної діяльності найбільш типовими є такі:

- 1) підготовка та представлення студентами презентацій фахово-орієнтованого змісту;
- 2) участь у розв'язанні проблемних завдань, проектах та симуляціях;
- 3) дискусії фахового змісту та дебати з питань, що пов'язані з теоретичними та практичними проблемами міжнародної торгівлі, оподаткування та страхування для сфери бізнесу;
- 4) написання звітів про результати інтернет-дослідження з подальшою їх презентацією (наочною підтримкою у PowerPoint).

Таке наповнення, послідовність і організація викладеного в посібнику контенту допоможе студентам цільового напрямку підготовки здійснити перехід від вивчення англійської мови як навчальної дисципліни до її практичного вживання в професійних цілях й, таким чином, фундаменталізувати загальнопрофесійну підготовку фахівців у галузі міжнародної економіки, що наразі є актуальним завданням вищої професійної освіти.

Посібник є необхідним для аудиторної та самостійної підготовки з англійської мови для професійного спілкування студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», слухачів магістерських та міжнародних навчальних програм, аспірантів вищих навчальних закладів напрямку підготовки «Міжнародна економіка», викладачів, науковців, працівників сфери зовнішньоекономічної діяльності, та всіх, хто прагне поглибити свої знання з англійської мови.

Висновок. З наведеного опису структури розділів видно, як проводиться практична реалізація концепції підручника, що робить його дійсно спрямованим на навчання англійської професійної комунікації із рівномірним використанням усіх видів мовленнєвої діяльності.

Актуальним питанням залишається розгляд теоретичної сутності, переваг концепції викладання іноземних мов спеціального вжитку через зміст фахових дисциплін та способи добору навчального матеріалу для його реалізації у процесі навчання іноземних мов у вищій професійній школі викладачами-практиками.

Список використаної літератури

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. видання С.Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
2. Тарнопольський О.Б. Концепція та структура підручника з англійської мови професійного спрямування для студентів факультетів психології / О.Б. Тарнопольський // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки: зб. наук. праць / М-во освіти і науки України, Харківський нац. ун-т імені В.Н. Каразіна, Центр міжнар. освіти. – Харків, 2009. – Вип. 14. – С. 216–224.

3. Brinton D.M. New ways in content-based instruction / Eds. D.M. Brinton, P. Master (Eds.). – Alexandria, VA : TESOL, 1997. – 302 p.

4. Brinton D.M. Content-based second language instruction / D.M. Brinton, M.A. Snow, M.B. Wesche. – New York: Newbury House Publishers, 1989. – 241 p.

В статті розглянуто концепцію і структуру інноваційного підручника англійської мови для студентів вищих навчальних закладів економічного профілю напрямку підготовки «Міжнародна економіка». Концепція підручника базується на комунікативності всіх видів навчальної діяльності, професійній спрямованості навчальної комунікації, а також на інтеграції всіх видів мовної діяльності.

Ключевые слова: англійський мови для студентів – економістів-міжнародників, професійна комунікативна спрямованість, інтеграція видів мовної діяльності.

The article highlights and analyzes the concept and structure of an innovative textbook of English Language for Specific Purposes designed for students majoring in International Economics. The textbook concept is based on communicative nature of all learning activities, on professional orientation of communication in English, as well as on integration of all communication skills.

Key words: English for students majoring in International Economics, professional communicative learning, integration of communication skills.

Надійшло до редакції 8.06.2012.